

УДК 351.85(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-3.12>

Нінель КАЩЕНКО

аспірантка кафедри управління та адміністрування, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

ninelvolodumirivna@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9178-205X

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Анотація. Мета. Стаття присвячена впровадженню традицій культурної дипломатії, за допомогою якої наша держава зможе не лише підвищити ефективність зовнішньої політики, а й підняти престиж власної країни; подолати упереджене ставлення до України; укріпити міжнародне визнання держави. Культурна дипломатія є одним із найбільш ефективних і значущих засобів реалізації зовнішньополітичної стратегії будь-якої держави, яка претендує на важливу роль у системі сучасних міжнародних відносин.

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні філософського: системності, діалектичної суперечності, єдності якості та кількості, діалектичного заперечення, розвитку, причинності. Традиції культурної дипломатії як інструмент публічного управління сприяють широким можливостям інтеграції на сучасному етапі розвитку держави.

Наукова новизна полягає в тому, що, використовуючи метод аналізу наукової літератури та результати емпіричного дослідження, здійснено аналіз впливу шляхів впровадження традицій культурної дипломатії на національну безпеку країни. У дослідженні цілком зростає роль гнучких факторів, підвищується ефективність «м'яких» інструментів впливу на систему міжнародних відносин за рахунок просування позитивного іміджу країни на основі привабливості цінностей та культури її нації; поширення власної мови та популяризація її вивчення за кордоном; відокремлення культурної спадщини; популяризація досягнень різних за сферами та масштабами країн; навчання цінностей політичної культури; демонстрація привабливого способу життя.

Висновки. Отже, в цій статті розглядається комплекс шляхів впровадження дипломатії як інструменту публічного управління сучасної європейської держави та обґрунтовується думка про залучення всіх інструментів культурної дипломатії, так званої «м'якої сили» держави, причини, що заважають зміцненню міжнародного іміджу України, визначається роль внутрішньої і зовнішньої політики у створенні іміджу України. Робиться висновок, що в Україні повинна проводитися цілеспрямована державна політика підтримки позитивних і нейтралізації негативних стереотипів, формування іміджу України в міжнародному просторі, ефективного бренду й репутаційного менеджменту. В період прискорення процесів глобалізації актуальною є потреба у декларуванні європейських прагнень України як країни Європейського Союзу, що зможе стати прикладом формування традицій культурної дипломатії на сучасному етапі розвитку держави.

Ключові слова: традиції, культурна дипломатія, публічне управління, імідж держави, європейська держава, культурні обміни.

Ninel KASHCHENKO

Graduate Student of the Department of Management and Administration, Vinnytsia Academy of Continuing Education

ninelvolodumirivna@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9178-205X

WAYS OF IMPLEMENTING THE TRADITION OF CULTURAL DIPLOMACY AT THE CURRENT STAGE OF STATE DEVELOPMENT

Abstract. Goal. The article is devoted to the implementation of traditions of cultural diplomacy, with the help of which our state will be able not only to increase the effectiveness of foreign policy, but also to raise the prestige of its own country; to overcome the prejudiced attitude towards Ukraine; strengthen the international recognition of the state. Cultural diplomacy is one of the most effective and significant means of implementing the foreign policy strategy of any state that claims an important role in the system of modern international relations.

The research methodology is based on a combination of philosophical: systematicity, dialectical contradiction, unity of quality and quantity, dialectical negation, development, causality. The traditions of cultural diplomacy as a tool of public administration contribute to broad opportunities for integration at the current stage of state development.

The scientific novelty is that, using the method of analysis of scientific literature and the results of empirical research, an analysis of the impact of the ways of implementing the traditions of cultural diplomacy on the national security of the country was carried out. In the study, the role of flexible factors is completely increasing, the effectiveness of “soft” instruments of influence on the system of international relations is increasing due to the promotion of a positive image of the country based on the attractiveness of the values and culture of its nation; spreading one’s own language and popularizing its study abroad; separation of cultural heritage; popularization of achievements of countries of different spheres and scales; suggesting the values of political culture; demonstration of an attractive lifestyle.

Conclusions. Therefore, this article examines the complex of ways of implementing diplomacy as a tool of public management of a modern European state and substantiates the opinion about the involvement of all tools of cultural diplomacy, the so-called “soft power” of the state, causes that prevent the strengthening of the international image of Ukraine, the role of domestic and foreign policy in creating the image of Ukraine is determined. It is concluded that a purposeful state policy of supporting positive and neutralizing negative stereotypes, forming the image of Ukraine in the international space, effective brand and reputation management should be carried out in Ukraine. In the period of acceleration of the processes of globalization, there is an urgent need to declare the European aspirations of Ukraine as a country of the European Union, which can become an example of the formation of traditions of cultural diplomacy at the current stage of the state’s development.

Key words: traditions, cultural diplomacy, public administration, state image, European state, cultural exchanges.

Постановка проблеми – теоретично перевірити шляхи впровадження традицій культурної дипломатії на сучасному етапі розвитку європейської держави, дослідити причини, що заважають зміцненню міжнародного іміджу країни. Нині вся інфраструктура сфери культурної дипломатії залежить від влади і перебуває в постійному стані очікування подальших структурних змін. Проблема традицій культурної дипломатії як інструменту публічного управління сучасною європейською державою мало досліджена науковцями.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми традицій культурної дипломатії на сучасному етапі розвитку держави розроблені у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених: О. Розумної, Д. Кулеби, Т. Пересунька, Є. Макаренка, К. Балабанова, С. Гуцал, Н. Колесніченко-Братунь, Н. Мусієнко, О. Кучмія, Н. Сербіної, Я. Турчина, Г. Шамборовського, Дж. Ная, Х. Тача, Є. Хейвуда, Г. Сонді, Дж. Вілларда, М. Каммінгса, М. Кілбейна, Ф. Тейлора та інших. Слід зазначити, що якщо західних дослідників можна назвати засновниками теорії культурної дипломатії, то в Україні цей напрям досліджень є відносно новим, а його актуалізація пов’язана з євроінтеграцією нашої держави.

Під час написання статті стали особливо важливими кілька завдань: теоретично обґрунтувати та перевірити шляхи впровадження традицій культурної дипломатії як інструменту публічного управління сучасної європейської держави; з’ясувати причини, що заважають зміцненню міжнародного іміджу країни.

Виклад основного матеріалу. Культурна дипломатія – це комплекс цілеспрямованих дій, спрямованих на обмін ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури з метою сприяння міжкультурному взаєморозумінню. Тоді як традиція (від лат. переказ, звичай) – це елементи культури, що передаються від покоління до покоління і зберігаються протягом тривалого часу [3, с. 587].

Серед ключових завдань сучасної культурної дипломатії більшість дослідників виділяють: формування іміджу держави; розвиток зовнішньої політики; реформування внутрішньої культурної політики держави, її модернізацію та актуалізацію.

Про відношення європейців до нашої країни після «Євро-2012» свідчать результати соціологічного дослідження GFK Ukraine, що було проведено на замовлення Інституту світової політики. Іноземців з Євросоюзу опитували на виходах зі стадіонів під час фінальних футбольних матчів – своєрідний «екзит-пол». Футбольний «екзит-пол» показав, що дивитися ігри в Україну приїжджала переважно молодь з Євросоюзу віком від 25 до 35 років. Таке соціологи зустрічали майже в половині випадків (44,28%). Більшість європейських уболівальників (45,61%) мають вищу освіту. Майже всі з них – 84,64% – відвідали Україну вперше. Приблизно стільки ж опитуваних не мають в Україні друзів чи знайомих, а тому вони сформували своє уявлення про Україну прямо на місці, ще до поїздки – через засоби масової інформації (ЗМІ), у яких наша країна була описаною не з кращого боку. Завдяки опи-

туванню було виявлено, що приблизно 64% опитаних ніколи не цікавилися традиціями України. При цьому тільки половина респондентів назвала Україну європейською країною, а три чверті респондентів вважають, що їхати сюди небезпечно. Більше третини іноземців не змогли сказати, які види туризму вони вважають перспективними для України. Серед туристичних напрямів лідерами були відвідування культурно-історичних пам'яток та сільський туризм (56% та 44%). Найвідомішими українцями назвали спортсменів Андрія Шевченка та братів Кличків. Сама Україна у європейців асоціювалася із салом, писанками та шароварами. Але, порівнюючи побачене на екранах телевізорів та в реальності, 52,25% європейців змінили свою думку про Україну на краще. Водночас 52,39% виступають за негайне надання Україні безвізового режиму. Але найдивовижнішими виявилися результати відповіді на запитання про членство України в Євросоюзі, то кожен шостий (16,89%) європейський вболівальник думав, що Україна вже є членом Євросоюзу. Абсолютна більшість вважає, що Україна має стати членом ЄС або найближчим часом (42,56%), або після проведення низки реформ (30,92%) [1, с. 123].

Відповідно до результатів всеукраїнського дослідження громадської думки соціологічною компанією Research & Branding Group, яке проводилося з 26 червня по 12 липня 2012 року, 73% українців вважають, що Україна змогла б самостійно провести Чемпіонат з футболу гідно, 65% респондентів вважають, що проведення принесло країні більше позитиву, 20% респондентів вважають, що позитив чемпіонату для України полягає насамперед у «визнанні Європою, іміджі та престижі», 66% українців вважають, що організація показала здатність країни приймати масштабні спортивні заходи [1, с. 164].

Помаранчева революція та Революція Гідності стали знаковими подіями у зростанні іміджу держави, адже український народ із високоактивною культурною позицією створив політичний імідж країни перед європейським суспільством і світом. Саме традиції культурної дипломатії привернули значну увагу державних установ, науковців, дослідників, діячів культури всього світу, коли виникла необхідність отримати підтримку міжнародної спільноти.

Спочатку наш народ довів усьому світу, що ми маємо гідність: не побоялися водометів, кийків і навіть снайперських куль. Тоді всі дізналися, що сотня може бути Небесною. А згодом на нашу землю прийшла війна, для якої ми збирали кошти на бронезилети, медикаменти, тепловізори. Усією країною, в Інтернеті та біля телеекранів, були прикуті до новин зі Сходу, а перед очима були тільки назви населених пунктів та кількість загиблих Героїв.

Ми маємо тисячі причин любити нашу Україну, адже ми народилися в цивілізованій державі з багатючими культурними цінностями. Ми повинні стати ісландцями в футболі, ізраїльтянами – в обороні рідної землі, японцями – в технологіях, швейцарцями – в умінні щасливо жити один з одним, незважаючи на будь-які розбіжності.

Багато людей вважають, що питання культури недоречні під час воєнних дій. Але культура – завжди проти війни. Мистецтво та культура – це частина самобутності та виховання. Під час культурних заходів люди об'єднуються незалежно від їхніх статків та національності [1, с. 96].

Культура – це життєва сила суспільства: історія, традиції, мистецтво, самобутність народу. Культура підвищує якість життя, концентрує соціальний досвід багатьох поколінь, накопичує знання про світ. Система культури – це живий процес, який постійно рухається, розвивається, видозмінюється. Культура є важливою частиною життя кожної людини та суспільства загалом. Саме культура робить людину особистістю. Громадянин стає членом суспільства в міру засвоєння знань, мови, цінностей, норм, звичаїв, традицій свого народу, своєї соціальної групи і всього людства.

Культура – це засіб вираження творчості, формування індивідуальної самобутності та зміцнення відчуття себе у суспільстві. Культурний досвід – це можливості для дозвілля, розваг, навчання й обміну досвідом з іншими. Музеї, театри, виставки, концерти, кіно – все це об'єднує людей.

Культура – основа для мирного життя. Адже вона вчить бути толерантними і розуміти один одного через мистецтво, навіть тоді, коли ми говоримо різними мовами. На прикладі культури можна побачити якість та рівень життя цілої країни. Об'єднуючи людей, культурні

заходи, такі як фестивалі чи виставки, створюють соціальну солідарність і згуртованість, сприяють соціальній інтеграції, розширенню можливостей громад. А також зміцнюють гордість за свою країну.

У 2019 році ми відсвяткували сторіччя культурної дипломатії України з нагоди створення та початку закордонних гастролей Української республіканської капели під керівництвом диригента Олександра Кошиця. Перші гастролі Українського хору, як представницької державної інституції УНР, були ініційовані Головою Директорії, Головним Отаманом Армії і Флоту УНР Симоном Петлюрою з метою протидії російській пропаганді та дії української культури та незалежності в Європі [4, с. 144].

Перше закордонне турне Капели було здійснено за підтримки Міністерства освіти і мистецтв та МЗС УНР, ставши першим проєктом культурної дипломатії в історії України. Завдяки цьому світ уперше почув «Щедрика», а українська культура та державний авторитет України набули позитивного резонансу в сімнадцяти країнах світу (Австрії, Швейцарії, Франції, Бельгії, Чехії, Нідерландах, Великій Британії, Німеччині, Польщі, Іспанії, США, Канаді, Мексиці, Аргентині, Уругваї, Бразилії, Кубі) [5, с. 153].

Весь світ дізнався про досі невідомого вчителя музики із Поділля Миколу Дмитровича Леонтовича та його хорову-мініатюру «Щедрик» – поліфонічний шедевр, що вразив цілий світ своєю самобутністю та неповторною простотою. Мелодію твору становить мотив з чотирьох звуків, на основі якого побудований весь хоровий твір. Мелодія твору має витончений візерунок, невимовно красиву звукову мережку, яка наче виткана поетичною рукою майстра української поліфонії.

За ініціативи Назарія Давидовського – священника та викладача музичного виховання Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, художнього керівника жіночої хорової капели «Соломія» – на відзначення 100-річчя першого виконання «Щедрика» стартував флешмоб під назвою «Щедрик 100 challenge». Різдвяна щедрівка, в якій оспівується радість праці, висловлюється побажання добробуту, родинного щастя, належить до найдавніших зразків українського фольклору та перекладена на двадцять чотири мови світу.

Нещодавно 13 січня 2022 року у кінотеатрі «Родина» була прем'єра документального фільму «Микола Леонтович» з Назарієм Давидовським у головній ролі. За жанром це документальна драма, заснована на біографії композитора, реальних подіях того часу та історії створення ним музичного шедевра «Щедрик», який став відомим на увесь світ. За три роки підготовки над створенням фільму працювали вінницькі історики, які глибоко вивчили творчість М. Леонтовича, закордонні дослідники з Канади та США. Участь у зйомках фільму взяли актори Вінницького музично-драматичного театру ім. Садовського, головну роль зіграв священник, музикант, керівник хору Назарій Давидовський, а в епізодичних ролях грали дівчата з хору «Соломія». У 2020 року твір М. Леонтовича було визнано культурним брендом Вінницької області з формулюванням «Щедрик» – мелодія Вінниччини». З огляду на всесвітню славу «Щедрика», розробники об'єднали у логотипі символи, які асоціюються з цим музичним твором не лише в Україні, а й за кордоном. Це ластівка, дзвоники, нотний стан і лейтмотив, що складається з чотирьох унікальних нот, які повторюються 24 рази в різних інтерпретаціях. Різноманіття кольорів створили логотипу широке варіативне коло, що дозволило трансформуватися у поліграфічну продукцію, мурал (стінопис) чи сувенірну продукцію. Таке функціональне багатство логотипа робить його універсальним знаряддям культурної дипломатії.

Також МЗС України у рамках масштабної кампанії «Щедрик: магія Різдва» запустило мультимедійну виставу про шлях української мелодії від фольклорної пісні до відомого на увесь світ Різдвяного гімну. Цей проєкт дуже особливий для МЗС, оскільки він допомагає просувати за кордоном імідж України як сучасної європейської країни, яка має дуже давні культурні традиції, вплетені у світовий культурний контекст. Саме «Щедрик» є українським внеском у світову культурну спадщину. Дослідниками було рекомендовано чотири періоди розвитку «Щедрика»: язичницький, християнський, класичний (коли увійшов в історію класичної музики) та сучасний (коли став частиною світової популярної культури). Автори прагнули створити щось нове в рамках сучасного медіамистецтва. Тому ця інсталяція

генеративна, а музика не записана, а імпровізована в реальному часі. 3D-контент зроблений заздалегідь, але зображення щоразу дещо відрізняється. Проект реалізувався за підтримки Посольства США в Україні [6, с. 126].

Українська дипломатична культура здобула престиж серед усіх країн, що входять до Євросоюзу і не тільки. Згідно з функціональною структурою витрат на культуру та мистецтво їх включено до розділу «Духовний та фізичний розвиток» та підрозділу «Культура та мистецтво». Ці витрати містять фінансування театрів; художніх колективів, концертних і циркових організацій; кінематографії; творчих спілок; бібліотек; музеїв та виставок; заповідників; клубних закладів; інших закладів у галузі культури та мистецтва.

Розуміння ваги та значення культури, а також безмежних можливостей, які вона відкриває у діалозі зі світом, мусить стати високим мисленням українського політикуму. Діалог культури у міжнародних відносинах – явище, чий вплив часто буває вагомим, ніж будь-які політичні рішення, економічні переваги чи навіть військові потенціали.

З огляду на те, що українська культурна дипломатія є ще молодою й розвивається у важкий для нас та країни час, не винятково, що саме такий сильний імпульс потрібен країні, щоб остаточно децентралізувати галузь культури. Справа кожного українця – у створенні бренду України на міжнародному рівні, тому що імідж країни складається з таких дрібниць, як поведінка її громадян на закордонних курортах та рівень володіння іноземними мовами. Бачити тонкі ниточки зв'язку між політичними процесами й мистецтвом та ще й за допомогою культури, універсально, але ненав'язливо озвучувати бажання країни – це завдання для професійних фахівців високого рівня.

Із здобуттям Незалежності України ми вибороли шанс започаткувати власні культурні традиції та реалізовувати свою зовнішню політику, в тому числі й у сфері культурної дипломатії.

Культурні форуми в Дипломатичній академії імені Геннадія Удовенка також були свідченням зацікавленості держави щодо застосування дипломатії для боротьби з викликами війни. Активні учасники форуму обмінювалися досві-

дом та теоретичними знаннями, розробляли основні напрями діяльності, займалися вивченням важливих практичних рекомендацій щодо створення іміджу сучасної європейської країни. Суб'єктами культурної дипломатії стали інститути державної влади, неурядові організації, мистецькі об'єднання, митці, активісти, дипломати, науковці, журналісти та політики. Представники української діаспори роблять внесок у формування іміджу України за кордоном.

На державному рівні культурну дипломатію України здійснюють Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та інформаційної політики, Український інститут, Міністерство освіти і науки, Український інститут книги, Державний комітет телебачення і радіомовлення України.

Висновки. Отже, в Україні проводиться цілеспрямована державна політика з підтримки позитивних і нейтралізації негативних стереотипів формування іміджу в міжнародному просторі, ефективного виготовлення брендів та створення репутаційного менеджменту. У сучасному світі країни синтезують елементи власного культурно-дипломатичного іміджу. Процес формування іміджу держави залежить від безлічі факторів – успішності проведення зовнішньої політики держави, особливостей проведення її внутрішньої політики, ефективності економіки, особливостей ментальності суспільства.

Отже, культурна дипломатія започаткувала комплекс цілеспрямованих дій, спрямованих на обмін ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури з метою сприяння міжкультурному взаєморозумінню. Проаналізовано позитивні зрушення та зміни в механізмах реалізації традицій культурної дипломатії України: поширення власної музики та сприяння її вивченню за кордоном; охорона та збереження культурної спадщини; популяризація різноманітних досягнень країн; пропонування цінностей дипломатичної культури; багатогранний внесок інших культур і цивілізацій; культурне розмаїття європейського суспільства. Культурна дипломатія як інструмент державного управління дає широкі можливості для інтеграції традицій на користь сучасної європейської держави – України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брендинг Ukraine Now от Banda Agency получил Red Dot Award. *AIN.UA*, 16 августа 2018.
2. Губа А.В. Характеристика складників управлінської культури в світі. *Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України*, № 3–4 (60–61). 2008. 116 с.
3. Жук О. Культурна дипломатія: вікно чи шпарина можливостей. *Агора*. 2017. Вип. 18, с. 22.
4. Список світової культурної спадщини ЮНЕСКО в Європі. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_об'єктів_Світової_спадщини_ЮНЕСКО_в_Європі.
5. Урочиста презентація виставкового просвітницького проекту «Світовий триумф «Щедрика» – 100 років культурної дипломатії» (укр). 30 листопада 2018 року. Процитовано 26 квітня 2020 року.
6. «Усі ми – і наші дипломатичні місії, і наші міжпарламентські групи дружби – повинні нагадувати світові, що «Щедрик» – це є частина української творчості і український подарунок усьому світові», – Голова Верховної Ради України Андрій Парубій (українською). 15 січня 2019. Процитовано 26 квітня 2020 р.

REFERENCES:

1. Brendynh Ukraine Now ot Banda Agency poluchyl Red Dot Award [Ukraine Now branding by Banda Agency received the Red Dot Award]. *AIN.UA*, 16 avhusta 2018 [in Ukrainian].
2. Huba, A.V. (2008). Kharakterystyka skladovykh upravlins'koyi kul'tury v sviti [Characteristics of the components of management culture in the world]. *Pedahohika i psykholohiya. Visnyk Akademiyi pedahohichnykh nauk Ukrayiny*, № 3–4 (60–61). 116 s. [in Ukrainian].
3. Zhuk, O. (2017). Kul'turna dyplomatiya: vikno chy shparyna mozhylostey [Cultural diplomacy: window or gap of possibilities]. *Ahora*. Vyp.18, s. 22 [in Ukrainian].
4. Spysok svitovoyi kul'turnoyi spadshchyny YUNESKO v Yevropi [UNESCO World Cultural Heritage List in Europe]. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Spysok_ob'yektiv_Svitovoyi_spadshchyny_YUNESKO_v_Yevropi [in Ukrainian].
5. Urochysta prezentatsiya vystavkovoho prosvitnyts'koho proektu «Svitovyy triumf «Shchedryka» – 100 roki kul'turnoyi dyplomatyi» [Ceremonial presentation of the exhibition educational project “The Shchedryka World Triumph – 100 Years of Cultural Diplomacy”] (ukr). 30 lystopada 2018 roku. Protsytovano 26 kvitnya 2020 roku [in Ukrainian].
6. «Usi my – i nashi dyplomatychni misiyyi, i nashi mizhparlaments'ki hrupy druzhby – povynni nahaduvaty svitovi, shcho «Shchedryk» – tse ye chastyna ukrayins'koyi tvorchosti i ukrayins'kyu podarunok us'omu svitovi» [All of us – both our diplomatic missions and our interparliamentary friendship groups – must remind the world that Shchedryk is a part of Ukrainian creativity and a Ukrainian gift to the whole world], – Holova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny Andriy Parubiy (ukrayins'koyu). 15 sichnya 2019. Protsytovano 26 kvitnya 2020 r. [in Ukrainian].